

KRÓNIKA

avagy:

Leó úr látogatása

I

Füledt nyári estéken, amikor a folyóparton már csak lakás nélküli fiatalok sétálnak, a cukrászdákban és bárokban vastag cigarettafüst birkózik a meleggel, s a filmeket is elhasználtuk már hétközben, nincs mit tenni. Ráadásul még aludni sem lehet, mert a közeli térről a cirkusz zenéje bömböl, olykor dörrenések hallatszanak, aztán taps, s ez így megy csaknem éjfélig. De hát vendégnek mindent szabad, s a cirkusz kedves nyári vendég ebben a városban. Ha felüti sátrát, egy hét alatt az egész város elzarándokol hozzá, hogy tisztuljon a röhögés és unatkozás eme szentélyében. És aki nem szereti, még az is elzarándokol, mert vagy aludni nem tud, s akkor unatkozik, vagy unatkozik, s úgysem tud aludni, mert a bolondozás nagy gyermeke röhögésével tartja ébren.

Ezért voltam kénytelen én is megnézni a cirkuszt, amely sosem adott még semmi újat, pedig éveken keresztül csak azért néztem meg mindig, hátha egyszer eljön az is, amelyiket én vártam: szomorú lesz benne a bohóc (s egy kicsit szellemes), a bűvész felsül mutatványával, amikor például csibét akar előhúzni zsebéből, amelybe előzőleg tojást dugott, s a cirkuszigazgatót húzza elő, vagy a jámbor elefántot, vagy éppen a nézőt, aki eddig csodálkozott a csibén, hogy most a bűvész csodálkozzék rajta. Vagy az oroszlán harapja le az idomító s még inkább az idomítónő szőke fejét (történelmi korok hangulata, ó!). A végén már azzal is kiegyeztem volna, ha egyetlen légtornász fordul három helyett négyet vagy csak kettőt a levegőben, de még ez sem következett be soha.

És újból ott ültem a hatalmas ponyva alatt. Néztem a bohócot, milyen elegánsan viseli kidüllesztett fene-

kén a kalapot (és a pacsit), öt hangszeren játszik egyszerre, s kezet fog a porondon kívül térdüket csapkodó bohócok valamelyikével.

A bűvész nem tört el egyetlen tényért sem, megtalálta minden esti csibéjét, s lángokadás közben nem csordult le szája szélén a könnyen gyúló petróleum, mint a szerencsétlen félbolond haveromnak, aki egy ilyen cirkuszi előadás óta várja, hogy szempillája nőjön, hogy ne is beszéljek örökké könnyező, résnyire nyíló fél szeméről, forradásos arcáról.

Amikor mindezt láttam, elveszett bizalmam a rendhagyó oroszlánban s az ügyetlen légtornászban, aki helyett úgylis csak a bohóc fog zuhanni – az elasztikus hálóba. De ha már itt voltam, unalmam hamuja alól előkotortam állatbarát hajlamomat, s vártam az oroszlánokat, párducokat, tigriseket. Csak fénylő fekete, foltos, csíkos vagy vörhenyes testüket akartam látni, meg rugalmas, lusta mozgásukban felfedezni a vad őserdőt, melyet ők már teljesen elfeledtek, amelyről én könyvekből is többet tudok, mint ők – ők, akik viszont valamivel jobban ismerik a pofonok fájdalmát, mint én...

És jöttek a civilizáció kezes nagyvadjai: sunyi párducok, tigrisek viesorítottak alázatos mosolyt, leopárdok csorgatták nyálukat a sikerért és tapsért.

Magasan lobogott a tűz bűvköre. Fekete, foltos és csíkos testek lendültek át rajta, feszülésükben és ernyedésükben ott vonaglott az undor és félelem, aztán a megkönnyebbülés, majd az újabb ugrástól való rettegés.

A legérdekesebb azonban a nagy sörényű hímoroszlán volt – amint később furcsamód bemutatták –, Leó úr, aki egykedvűen ült vasdobján, mint egyiptomi kőősei, s nem vett részt a többiek munkájában. Csak bámulta nejét, aki a párducokkal, leopárdokkal és tigrisekkel együtt szolgált egy darab véres húsért, eljátszva a farkcsóváló kiskutyus szerepét, mert az oroszlánként viselkedő oroszlán manapság már nem cikk.

Ezek az állatok semmit sem fejlődtek a gyermekkoromban látott mutatványok óta. Még beszélni sem tanultak meg, hogy legalább a közönséget untathatták volna szenvedéssel teli életük történetével. Egysíkúak maradtak, mint nézőik, akik csak a tüzes karikán keresztül való ugráltatással tudtak szórakozni, s azt hiszem, nagyon csalódottan távoztak volna, ha valamelyik leopárd leül és elmeséli életét. Hiába na, ami túlon túl furcsa, azon már nem is csodálkozunk, csak bosszankodunk. S így, miután az állatok mindent kiadtak magukból, egyetlen ostorcsattantásra szervezeten, de hanyatt-homlok rohantak ki a második felvonásra: a vacsorára. Csak Leó maradt helyén. Ült a dobon és ásítózott. Az idomító végre felfigyelt rá, a kijáratnál visszafordult, durrantott az ostorral és ráripakodott: mars ki! Leó sértetten horkant fel. Mars ki! üvöltötte az idomító, közben csattintgatott, és Leó egyre sértettebben horkant fel. A helyzet a végsőkig éleződött. Már-már úgy látszott, hogy Leó úr megbántottságában felmond a cirkusznak, amikor a kijáratnál megjelent egy frakkos-cilinderes úr, amilyent csak moziban láttam eddig. De Leó számára, úgy tetszett, maga volt a legutolsó divat szerint öltözködő jómodor. Hogyne, amikor még a közönségnek is ez volt a pillanatnyi véleménye, pedig sok miniszoknyás lány, köldökig gombolt ingű, trapéznadrágos fiatalember ült az öregek között. És ez a skatulyából előhúzott múlt század, egyik karján sétapálcájával, utánozhatatlanul kecses és finom kézmozdulattal mutatva a kijárat felé, lekötelező kedvességgel monda: „Parancsoljon kifáradni, Leó úr.” És Leó úr lustán, de elégedetten leugrott dobjáról, s lassan, méltóságteljesen elhagyta a porondot. A kijáratnál még visszafordult, s mintha üdvözölné a közönséget: udvariasan és fenségesen bólintott. Ettől a kis incidenstől eltekintve a cirkusz ugyanolyan volt, mint a többi. Ezután már mindhiába lestük feszült figyelemmel, hátha a légtornász elvétí az ugrást.

Az ezúttal sem halálos kimenetelű salto mortalék

előtt, szétszedték és kivitték a vasrácsokat, amelyek csak arra szolgáltak most is, hogy legyen egy kijárat, amelyen át Leó úr elhagyja a sértés színterét.

II

A mi utcánk s az egész fertály – ahogy az öregek mondják – eléggé kihalt. Többnyire csak vének laknak errefelé, mintha az egész utca a temető felé készülődne lassú csoszogó, öreges léptekkel. Még az a néhány gyerek is a csendhez idomult, akik szinte véletlenül születtek ide. Az igazi város már a modern negyedekbe költözött, s itt csak az épülés forogtatagában egyre jobban elrejtőző hajdani kisváros maradt. Ám az eseményekre itt gyorsabban reagálnak, mint bárhol a városban. Kicsiny vénasszonyok állnak ki a pletykára és szenzációra éhesen nyíló kapukba, s a szűk utca egyik oldaláról a másikra kiabálják a híreket, majd a beszéd hevében egyre közelednek egymáshoz, mígnem az úttest közepén verődnek csoportokba. Néha szétrebbenti őket egy-egy arra tévedt autó, de aztán újból összegyűlnek, s folytatják ott, ahol abbahagyták, ha kell, késő éjszakáig.

Aznap este, amikor Leó úr nyugodalmas jó éjszakát biccentve távozott, az egész utca kint volt, s rádöbbenettek, hogy a légtornászokért elszalasztottam Leó úr utolsó s egyben legnagyobb attrakcióját, amikor a gondatlan gondozó mellett kísértált ketrecéből (pedig senki sem kérte rá!), végiggrasszált utcánk egy szakaszán, s aztán eltűnt.

– A Sebestyénék kerítésén ugrott át, a kertben letaposott három paradicsomtövet és kirúgott négy fej káposztát – újságolta Szántó néni.

– Akkorát ugrott, hogy háromszor olyan magas kerítés sem kottyant volna meg neki – toldotta meg Fábrián bácsi.

– Rájjesztett egy szerelmespárra az Orbán-kocsma előtt! Az öreg Cseke látta – így Makkai néni.

Aztán jöttek a jósolgatások. A férfiak felvetették a problémát: mi lesz, ha beveszi magát a Somostető sűrűjébe, s ott fogja majd terrorizálni gyarapodó állatkertünk végső megszelídülés felé legjobb úton haladó állatait (például balkáni galamb, fekete holló, vadszamar, páva, fajdtyúk, bal- és mindenféle fácánok), vagy a békés sörözőket a vendéglő teraszán, vagy a bolond Kecskés Feri rühös kecskéit, amelyek többnyire arra felé legelgetnek?

– És bizonyára arrafelé veszi majd útját – zárta le a vitát ellentmondást nem tűrő hangon Hevesi néni, a két világháborút végigharcolt öreg tüzér felesége –, mert az fontos stratégiai pont egy oroszlán számára. Onnan még ágyúval sem verhetik aztán ki.

– Abbizony! – helyeselt a férje is.

Ám a nagy izgalom ellenére másnap megtudtuk, hogy Leó úr nem jutott el somostetői erődítményébe, hanem a mi utcánkkal párhuzamos harmadik utcácskában fogták el, az egyedül lakó öreg Benke egyetlen szobájában, ahova, hogy, hogy nem, az ablakon keresztül jutott be. A fáma szerint adott egy pofont az amúgy se működő rádiónak, elővigyázatosan megnézte, mivel töltenek meg egy díványt, aztán csendesen letelepedett rá. Állítólag az öreg akkor a közeli kisvárosban volt gyerekeinél. A szétdúlt díványról tessékelték később a kerekeken utána gurított ketrecébe.

Azt viszont a mai napig sem döntötték még el, hogy frakkban és cylinderben kérték-e fel a távozásra, vagy rendőr- és katonazubbonyban. Az ilyesmi csak sokkal később derül ki egy ekkora város történelmében. Azóta viszont már több szerelmespár jelentkezett, hogy ők voltak azok, akiket Leó úr eléggé indiszkréten megzavart az Orbán-kocsma előtt. Voltak, akik tévedésből Ilva, Szamos és egyéb közeli „köpködőket” emlegettek. de ezeknek már eleve nem hittünk. Továbbá azoknak sem, akik csíkos vagy babos oroszlánt láttak. Az igazi az Orbán-kocsma, amelyet azóta többen látogatnak, mint a nagy eset előtt. És azóta már mindenki látta, hogyan ugrott át Leó úr a Sebestyénék kerítésén. Egyesek szerint üvöltött, mások szerint előbb leült, s

fontolólag a feje búbját vakarta, ismét mások megesküdtek, hogy egy percig sem gondolkodott ugrás előtt. Azóta már én is láttam Leó urat, amint átugrotta azt a kerítést. És higgyék el nekem, mint sportszakértőnek és -szeretőnek: hasmánt stílusban vitte át!

III

Leó úr emlékezetes kalandja és kalandozása után is sokáig közszájon forgó, érdekes személyiség maradt, bár még cirkuszok mentek és jöttek. A feledés jelei csak az oncsatelepi férjgyilkosság után kezdtek mutatkozni, ez a sztori ugyanis érdekesebb és elborzasztóbb volt, mint az oroszlán sétifikálása a városban, s a véres történetek egyre pirosabban csordulnak a gyorsan növekvő hallgatóság elé. De az eset után még hetekig meséltek róla. s Leó úr a mesék szárnyán bejárta az egész várost immár, kirakatok előtt csodálkozott el az ízléstelen rendezésen, kis ölebeket kergetett a főtéren, legendás hősiességgel védte magát a díványon a felvonuló seregek ellen. Már-már azt hittük, örökre ott marad városunk nagy alakjainak sorában, s úgy fogják emlegetni, mint a Bolyaikat, részeg Jancsit, vagy Botos Jóskát, a bolondot. Amikor utánanéztünk, melyek azok a városok, amelyek szabadon sétáló oroszlánokkal dicsekedhettek valaha, rájöttünk, hogy a legnagyobb metropolisok között is előkelő helyet foglalunk el ebből a szempontból. Mert rengeteg a jól értesült emberünk. Néhányan megpróbáltak kételkedni adatainkban, de hát a tények ellen nem lehet harcolni. Így nőtt érdekességében világvárossá kisvárosunk a fülledt nyári esték kiskapuval ásító csendjében, amikor az eseménytelenségben megnövekedett szenzációvágy újra meg újra nyelvére kapta Leó úr tetteit. És a hajdan utcánkban kóborló, rettegett és gyűlölt oroszlánt szimpatikus bajnokká léptették elő, aki élénken tiltakozott újraelfogása ellen, miután megismerte a szabad városi élet nagyszerűségét. Így végül őt is rehabilitálták, s csodaként mesélték el harcos ellenállá-

sát, egyenruhát nem tisztelő pofonjait, véres és felháborodott bömbölését, amely mennydörgéshez hasonlóvá erősödött a mesék suttogó hangján, s lassanként mindenki rádöbbsent, hogy szolidaritást kellett volna vállalnia Leó úrral.

Leó urat elfogták, mert hát széllel szembe... mondogatták az emberek, s ha cirkuszbeli jólneveltségét és elszánt védekezését említették fel, némelyikük megmegjegyezte: hiába nevelnek valakit természete ellenére, az úgyis megbosszulja magát egyszer!

És szentül hitték is ezt. Csak az öreg, szenilis Benke hajolt néha titokzatosan az emberek füléhez és súgott oda valamit, de mindig megmosolyogták. Aztán egyszer nekem is elmesélte:

– Tudja – ágaskodott a fülemhez –, az úgy volt, hogy éppen a fiamékhoz készültem, s ahogy kilépnék az ajtón, hát egy oroszlán áll a küszöböm előtt. Hátra akartam húzódni, ám akkor az oroszlán rekedtes s mégis jól érthető torokhangon azt mondta: „Parancsoljon kifáradni!”, és meghajtotta magát. De hisz maga is látta a cirkuszban, milyen jól nevelt egy állat volt. S én kiléptem, persze csak miután meghajtottam magam, ahogy ez már illik, így ni!

És az öreg kétrét görnyedt, mintha egy egész város nevében köszönné meg az udvariasságot egy láthatatlan, soha vissza nem térő oroszlánnak. Mert a bátor oroszlánt alkalomadtán még fogjuk emlegetni, de az udvarias Leó úr az öreg Benkével együtt száll majd a sírba.